

BUDGETAVIS

- i gang med budget 2020

Kunsten at forudsige kommunens udvikling

Prognoser er afgørende for, at de folkevalgte kan træffe beslutninger om Skanderborg Kommunes økonomi. Men hvordan laver man en prognose? Hvordan kan man vide, hvor mange småbørn, der er i kommunen om ti år? Mød økonom Lars Leth, som holder snor i fremtiden.

Lars Leth er en af de ansatte i Budget og Analyse, som sætter tal på, hvordan kommunen udvikler sig.

I 2024 er der 66.074 indbyggere i Skanderborg Kommune. 16.485 af dem er over 60 år, og 6.614 er børn i alderen 0-6 år.

Selv små forskydninger i aldersfordelingen har stor betydning for kommunens økonomi. Lars Leth lever derfor af at se ind i fremtiden. Ikke som en spåkone med tarotkort og kaffegrums, men med statistik og analyser.

Han er chefkonsulent i Skanderborg Kommunes økonomiafdeling og er med til at udvikle mange af de prognoser, som er et uundværligt redskab i Byrådets arbejde.

- Vi kigger altid tilbage, når vi laver prognoser. Hvordan har fertiliteten, dødeligheden, tilflytninger og så videre været de sidste fem år. På baggrund af en grundig analyse kan vi så fremskrive tallene. Prognoserne er typisk meget præcise, men hvis der sker pludselige omvæltninger som f.eks. krisen i 2008-2009, så kan prognosen slå fejl, siger Lars Leth.

Det bedst mulige skøn

Hvorfor runder I ikke bare op, når I laver en prognose?

- Når vi laver en prognose, så laver vi det bedst mulige skøn ud fra det, vi ved. Prognoserne bliver brugt i forskellige sammenhænge, vi skal i administrationen være neutrale og objektive. Resultatet skal være så faktuel - og ja kedeligt måske - som muligt. Og så er det op til Byrådet og relevante ledere, om der skal lægges en buffer ind, fx hvis man er bekymret for, at der kommer endnu flere 0-6-årige end forudsat.

Hvert år flytter flere hundrede borgere fra Aarhus Kommune til Skanderborg Kommune. Typisk er det unge familier, som har færdiggjort uddannelsen i Aarhus og leder efter et centralt og attraktivt sted at slå sig ned.

Boliger er afgørende faktor

- Vores prognose hænger uløseligt sammen med kommunens boligprogram, dvs. Byrådets beslutninger om, hvad der skal bygges hvor og hvornår. Der er udstykket mange parcelhusområder inden for de sidste år, og det betyder, at vi får en relativt stor vækst i de kommende år. Hvis det er parcelhus, beregner vi 2 voksne og 2 børn, mens vi regner med 1,2 voksen og 0,8 barn i gennemsnit i etagebyggeri, siger Lars Leth.

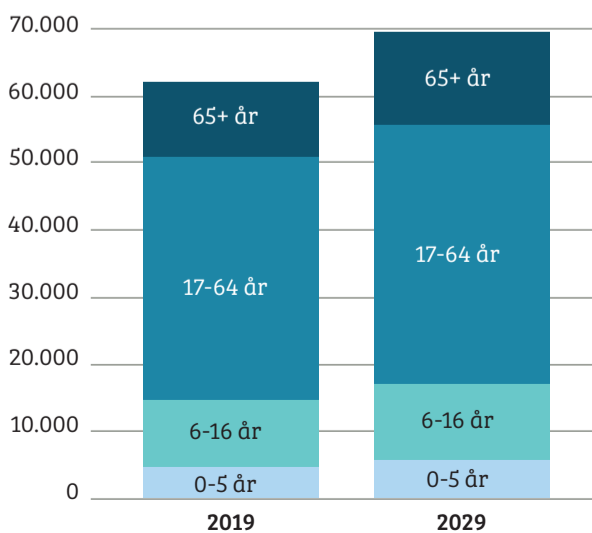
Boligpolitikken er en af de faktorer, Skanderborg Kommune selv bestemmer over. Men der er også mange faktorer, Skanderborg Kommune ikke er herre over.

- Hvis Aarhus Kommune for eksempel beslutter at bygge en helt ny bydel, som er interessant for unge familier, vil det påvirke bosætningen i Skanderborg Kommune markant og dermed kommunens økonomi. Når man arbejder med prognoser, er der mange faktorer at have for øje, og det gør det til et meget spændende arbejdsområde, siger Lars Leth.

Hvornår runder vi 70.000 indbyggere?

- Det ligger nogle år ude i fremtiden, og det gør det svært at sige præcis. Men med de nuværende forudsætninger ser det ud til at blive i slutningen af 2029.

Prognose: Sådan ser befolkningstallet ud om 10 år

Ingen roser uden torne

- udfordringer til budget 2020

Det går godt i Skanderborg Kommune, men der er også udfordringer. Når Byrådet skal lægge brikkerne til budget 2020, er en af de store udfordringer vækst. Skanderborg Kommune er de seneste 10 år vokset med mere end 800 personer om året. Og ifølge Danmarks Statistik vil indbyggertallet stige med omkring 7.500 borgere de kommende 10 år. Det er mere end 12 procent. Kun København overgår sådan en vækst.

Skanderborg er et populært valg, når familier ønsker at bosætte sig i Østjylland. Væksten er positiv, for den skaber nye muligheder. Men den stiller store krav til planlægning og prioritering.

Skanderborg sender millioner videre til andre kommuner

En anden udfordring handler om, at Skanderborg Kommune sender rigtig mange skatte kroner videre til andre kommuner.

Generelt har borgerne i Skanderborg Kommune solide indtægter. Uddannelsesniveaue er højt, og sundheden er god.

Men hvordan kan det være, at der mangler penge i kommunekassen, når borgerne i Skanderborg Kommune har penge på lommen og i øvrigt belaster det sociale system mindre end gennemsnittet?

En del af svaret er teknisk og udviklet. Det handler om, at den økonomiske udligning mellem de 98 kommuner er skæv. Udligningen skal sikre, at alle kommuner har mulighed for at stille det samme serviceniveau til rådighed for borgerne. Udligningen udregnes ud fra udvalgte nøgletal blandt andet omkring aldersfordeling, indkomstniveau, uddannelsesniveau og her kommer Skanderborg Kommune i klemme, fordi det netop er nogle af de områder, hvor kommunen scorer højt.

Ordningen betyder, at Skanderborg Kommune sender uforholdsmæssigt mange penge til andre kommuner. Skævheden i udligningen har store konsekvenser for kommunekassen. Tal viser, at Skanderborg Kommune går glip af langt mere end 100 mio. kr. årligt. Byrådet har sammen med andre kommuner kæmpet mod den skæve udligning i flere år.

På de næste sider kan du læse mere om de økonomiske udfordringer, som Byrådet står overfor, når budgettet skal lægges for 2020 og de kommende år.

Mangel på mindre boliger i midtbyerne

Tove og Søren Lyager lever et travlt seniorliv i parcelhuset i Hørning. Men tankerne om at flytte i en mindre bolig om et par år har meldt sig, og ønsket om at blive boende i Hørning er stort.

Tanker om seniorbolig har meldt sig hos Søren og Tove, men det er en udfordring at finde noget passende i Hørning.

Da Tove og Søren Lyager flyttede til Hørning i 1965 havde byen kun få hundrede indbyggere. Siden er den vokset, især mange parcelhuskvarterer er kommet til, og i dag har Hørning mere end 8.000 indbyggere. Godt 80% af boligerne er parcel- og rækkehuse. Kun 19% er etagebyggeri. Det betyder, at det kan blive en udfordring at finde en passende seniorbolig i byen, når det 160 kvm. store parcelhus fra 1972 ikke længere er optimalt at bo i.

Ægteparret har tre voksne børn og var blandt andet med til at starte den første børnehave i Hørning. I dag er de begge aktive i det lokale foreningsliv, og de har et stort netværk i byen. Derfor er det også utænkeligt at skulle flytte til en anden by.

- Det er helt udelukket. Det er her, vi har vores venner og vores store netværk, fortæller Søren Lyager.

En moderne treværelses i Hørning

Tove og Søren er ikke for alvor begyndt at tænke over de behov, som en kommende seniorbolig skal opfylde.

- Men vi har skrevet os på interesselisten til de nye boliger på rådhusgrunden, så langt har vi tænkt. Det er nok nærmest for en sikkerheds skyld, fordi vi kan se, at det kan blive en udfordring at finde en passende bolig i midtbyen, fortæller Tove Lyager.

Begge er enige om, at en optimal ældrebolig bedst kan ligge centralt i Hørning midtby.

- Som ældre har man måske ingen bil. Man kan være dårligt gående, og derfor er det vigtigt at være tæt på indkøbsmuligheder, bibliotek og sognegården. Om der er en lille have eller en lejlighed med altan er lidt underordnet, men der skal være plads til, at familie og venner kan komme på besøg. Tre værelser, to badeværelser og de almindelige moderne fornødenheder som fx vaskemaskine ville være optimalt, fortæller Tove.

- Og så kunne det være fint, hvis det var funktionelt og nemt at vedligeholde. Fx med et fælleshus med mulighed for fælles aktiviteter, familiefest med køkken og gerne et par værelse til gæster, siger Søren.

Mangel på både ejer- og lejligheder

Efterspørgslen på små og mellemstore lejligheder i Skanderborg Kommune stiger i takt med, at der kommer flere ældre borgere. Samtidig falder efterspørgslen på villaer og parcelhuse. Det gælder i Hørning, men også i de andre centerbyer.

Vidste du at... Vidste

- villaer og parcelhuse kun vil udgøre 12% af efterspørgslen på ejerboliger i Skanderborg Kommune de næste fem år.
- 95% af efterspørgslen på lejligheder i Skanderborg Kommune de næste fem år udgøres af mindre lejligheder.

En kontrolleret bolig-offensiv

Hvert år vokser Skanderborg Kommune med mere end 700 nye borgere, og flere steder udlægges nye boligområder. Fremtidige behov for nye veje og institutioner skal indtænkes, allerede når et nyt kvarter er i støbeskeen.

Anebjerg et af de steder, hvor der bruges rækkefølgeplanlægning. - Det sikrer, at vi ikke giver os i kast med at bygge for meget på én gang uden at have den tilstrækkelige kapacitet til at tage imod tilflytningen. En fodboldtræner ville måske kalde det en kontrolleret offensiv, siger Mikkel Lindskov, leder af Plan og Byudvikling i Skanderborg Kommune.

Mange ønsker at bo i Skanderborg Kommune. Siden 2014 er indbyggertallet i gennemsnit steget med 760 personer om året. Og tallet ville formentlig være væsentlig større, hvis ikke Skanderborg Kommune holdt igen med væksten.

En måde at styre udviklingen på er gennem så-

kaldt rækkefølgeplanlægning. Dvs. at man inddeler nye boligområder i etaper, og at man på forhånd bedst muligt sikrer, at veje, skoler og institutioner kan optage de mange nye borgere.

- Hvis vi eksempelvis gav los og udlagde 100 parcelhusgrunde i Låsby på én gang, så ville der blive

omkring 320 flere indbyggere i byen på kort tid. Det ville være alt for voldsomt i en by på den størrelse. Rækkefølgeplanlægning hjælper med at skabe en socialt bæredygtig udvikling og hjælper med at balancere de kommunale anlægsudgifter, fortæller Mikkel Lindskov, leder af Plan og Byudvikling i Skanderborg Kommune.

Balanceret vækst

Først når et lokalplanlagt område er 1/2 eller 3/4 bygget, åbnes der for næste lokalplan. På den måde kan man undgå en ketchup-effekt, hvor der pludselig kommer alt for mange tilflyttere til et område.

- Fordelen er, at væksten foregår i et tempo, hvor vi sikrer os, at vi kan følge med. Udfordringen er, at vi skal kigge mange år frem, og det er som at kigge i tåget krystalkugle. Samtidig kan Byrådet være nødt til at vente med en udbygning, indtil finansiering til institutioner mv. er på plads, fortæller Mikkel Lindskov.

Rækkefølgeplanlægning kan bruges i lokalområder, der er udlagt til fremtidige boligområder i Kommuneplanen. De findes især i eller omkring de fem centerbyer – Skanderborg, Ry, Hørning, Galtenskovby og Låsby.

Store udfordringer med de små

Børnetallet har været rekordhøjt de seneste år, og dagtilbuddene har svært ved at følge med. Nye institutioner og udvidelser er på vej.

Forældre i Hørning kender det. Og forældre i Ry. I Galten-Skovby. I Gl. Rye. Og...

At der er pres på daginstitutionerne. At man ikke kan få sin 1., 2. eller sågar 3. prioritet for pasningssteder. Nogle har oplevet at skulle køre til en anden by i kommunen for at aflevere deres barn.

Antallet af 0-6-årige børn er steget voldsomt i de seneste år. Mange tilflyttere med børn er kommet til, og kvinderne i Skanderborg Kommune får i gennemsnit flere børn end på landsplan.

- Et godt eksempel på udviklingen i Skanderborg Kommune finder vi i Gl. Rye. Da børnehaven sagde farvel til skolebørnene før sommerferien, lå antallet

af børn stadig over grundnormeringen. Normalt vil antallet af børn ryge 10-15 procent under grundnormeringen, når de store børn stopper i børnehaven, siger Charlotte Styver, chef for dagtilbudsområdet.

Det er normen, at institutioner ligger både over og under grundnormeringen med ca. 10%. Når institutioner kommer over de 10%, vil de ramme et max på, hvor mange børn de rent fysisk kan rumme. Det er sket flere gange i Skanderborg Kommune.

Over de seneste år har Byrådet sat penge af til nye institutioner, men børneområdet kommer også til at fylde i de kommende budgetforhandlinger.

I februar åbnede den nye institution Elnehøjen i Hørning. Før det måtte nogle forældre få passet deres børn i Stilling og Stjær, fordi der simpelthen ikke var plads i institutionerne i Hørning.

Skanderborg Kommune udvider antallet af pladser i dagtilbuddene markant i disse år. Her er nogle af tiltagene:

- Skovby Børnehus - Græshoppen, udvidet fra 100 til 130 børnehavpladser, december 2018
- Børnehaven Elnehøjen i Hørning, 26 vuggestue- og 44 (senere 66) børnehavpladser, februar 2019
- Skovby Børnehus - Guldsmiden, udvidet fra 90 til 108 vuggestue- og børnehavpladser, maj 2019

- Børnehuset Stadion Allé Ry, genåbning med 14 vuggestue- og 20 børnehavpladser, august 2019
- Børnehuset Birkehuset Ry, udvides fra 70 til 107 vuggestue- og børnehavpladser, januar 2020
- Ny institution i Skanderborg Midt, 39 vuggestue-, 88 børnehav- og 12 specialpladser, medio 2020

- Ny institution i Ry, 15 vuggestue- og 60 børnehavpladser, medio 2021
- Galten-Skovby, udvidelse med 40-50 børnehavpladser, medio 2021
- Ny institution i Hørning, 35 vuggestue- og 65 børnehavpladser, primo 2022

Den lange, men nødvendige vej mod budget 2020

Et kommunalt budget kræver blod, sved og tårer. Opgaven med at få økonomien på plads tager det meste af et kalenderår. Arbejdet starter på et budgetseminar i marts, hvor Byrådet drøfter udfordringer og prioriteringer for årets budget.

Budgetseminaret i marts handler om de store linjer. De folkevalgte arbejder med Byrådets 21 forskellige politikområder, og hvad der skal til for, at de enkelte politikker bliver omsat til virkelighed.

De enkelte fagudvalg, fx Undervisnings- og Børneudvalget, fortsætter arbejdet med budgettet frem til juni og får et godt overblik over forslag til udvidelser og besparelser på det enkelte fagområde. Samtidig arbejder administrationen på det tekniske budget, der viser, hvordan pengene fordeles i 2020, hvis Byrådet ikke vedtager forandringer. Det tekniske budget er fundamentet for budgetlægningen efter sommerferien.

Udvalgene præsenterer ønsker

I juni sætter Byrådet sig sammen til endnu et budgetseminar. De enkelte udvalg præsenterer deres

ønsker til udvidelser for det samlede Byråd. Udvalgene skal som noget nyt også komme med bud på finansieringen. Samtidig bliver Byrådet præsenteret for økonomiaftalen mellem Regeringen og KL – en aftale, som har stor betydning for Skanderborg Kommunes økonomi.

I løbet af sommeren bliver det tekniske budget færdigt. Der bliver også regnet på de økonomiske konsekvenser af aftalen mellem KL og Regeringen.

Kom med dine ideer

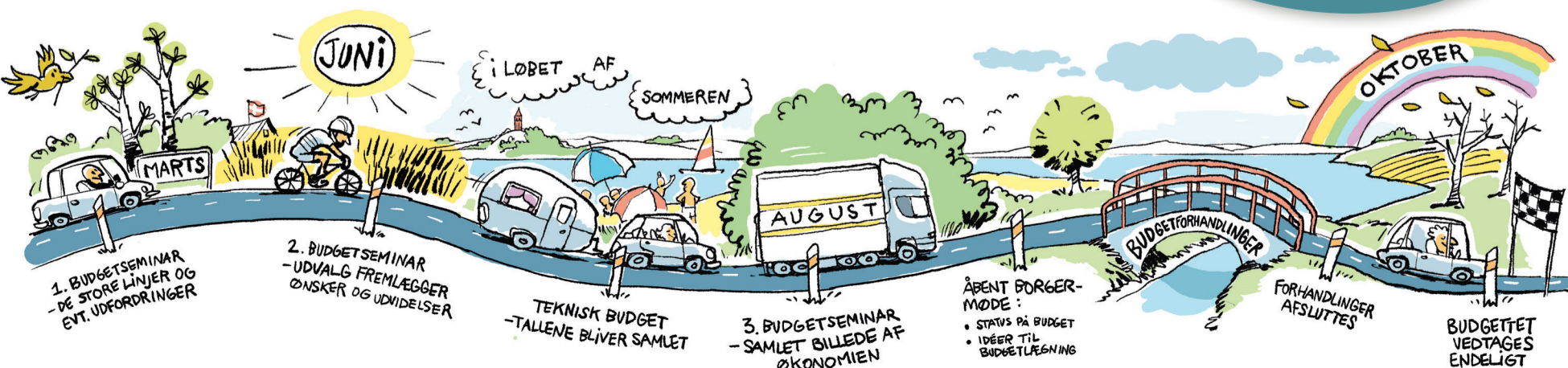
I august ringer det ind til tredje budgetseminar. På det tidspunkt er de sidste beregninger på plads, her står det klart, om der er underskud, så Byrådet skal ud og finde penge i budgetforhandlingerne, eller om der er plads til udvidelser af budgettet.

Sidst i august indkalder Skanderborg Kommune

til et åbent borgermøde og giver en status på budgettet. Alle er velkomne og kan komme med idéer til budgetlægningen.

I slutningen af august går de egentlige politiske forhandlinger i gang. Byrådets politiske partier bruger en del aftener i september på at nå i mål med en budgetaftale. I slutningen af september skal forhandlingerne være afsluttede, og forslaget til budget 2020 sendes i høring hos en række råd. Budgettet vedtages endeligt i begyndelsen af oktober.

AFLYST HUSK
Dialogmødet om
budget 2020
Den 27. august kl. 17-19
på Skanderborg Fæled

17 grønne anbefalinger om mere bæredygtighed

Opgaveudvalget om bæredygtig og cirkulær kommune har udpeget 17 grønne initiativer, der skal styrke bæredygtighed og cirkulær økonomi i Skanderborg Kommune.

Opgaveudvalget har de seneste 10 måneder arbejdet med at finde grønne løsninger, der bl.a. skal hjælpe med at nedbringe CO₂. På mødet i maj udvalgte medlemmerne de 17 vigtigste initiativer.

”Kommunen skal understøtte bæredygtig produktion gennem sine indkøb.”, ”Der skal stilles skærpede krav til cirkulær økonomi og klimahensyn, når virksomheder og private bygger nyt”, ”Kommunebiler skal kunne lånes af borgere, når de ikke bruges.” Det er nogle af de forslag, som opgaveudvalget for cirkulær og bæredygtig kommune præsenterer i sin anbefaling til Byrådet.

Udvalget består af borgere, repræsentanter fra virksomheder, byrådsmedlemmer og eksperter. Det seneste halve år har udvalget arbejdet med konkrete initiativer og med generelt at styrke opmærksomheden og indsatsen omkring bæredygtighed og cirkulær økonomi generelt i Skanderborg Kommune.

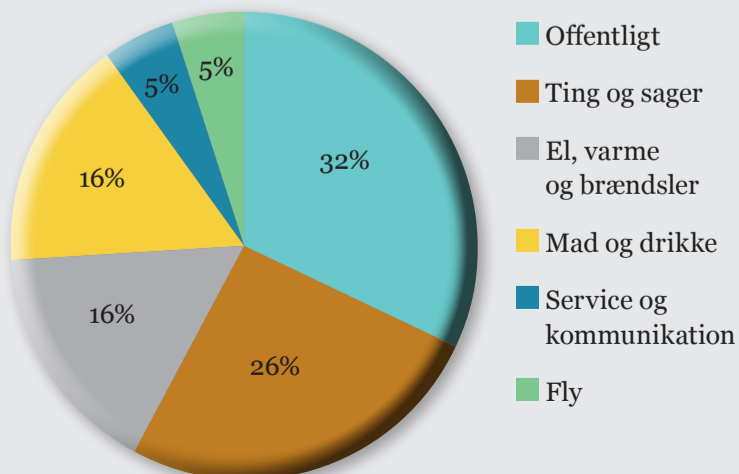
- Skanderborg er en vækstkommune, og jo flere mennesker vi bliver, jo vigtigere er det, at vi tænker bæredygtighed ind i alle de sammenhænge. Cirku-

lær økonomi handler ikke kun om at blive bedre til at genbruge ting. Genbrugstanken skal tænkes helt ind i produktionen og designfasen, når virksomheder laver produkter. Det betyder eksempelvis, at valget af materialer er vigtigt, og at man laver produkter, som kan skilles ad igen, så materialerne kan genbruges, fx når man bygger et hus, fortæller Susanne Skårup, der er bæredygtighedskonsulent i Skanderborg Kommune.

Udvalget fremlægger anbefalingerne for Byrådet den 26. juni 2019. Som en del af projektet har udvalget indsamlet grønne idéer fra hele kommunen. Du kan se idéerne på skanderborg.dk/baeredygtig og du kan fortsat byde ind med dine ideer og inspirere andre.

19 ton CO₂ om året for hver dansker

En danskers gennemsnitlige forbrug skaber en CO₂-udledning på ca. 19 ton om året. Det fælles offentlige forbrug til skoler, institutioner, veje og infrastruktur er på ca. 6 ton. Vores forbrug af ”ting og sager” forårsager ca. 5 ton, mens vores madforbrug bidrager med ca. 3 ton. Hertil kommer forbruget til transport, energi osv., som gør, at det samlede CO₂-aftryk bliver på 19 ton.

Kilde: Concito

Udfordringer i budgetlægningen

Byrådet har bedt administrationen om at udpege de vigtigste udfordringer for de kommende år. Her kan du se nogle af dem:

Markant flere mennesker i jobafklaringsforløb presser jobcentret. Der er brug for at udvikle nye tilbud og metoder til at gøre den virksomrettede indsats mere effektiv, så mennesker kommer tilbage i arbejde.

Vi får flere ældre. Arbejdet på ældreområdet bliver mere komplekst og krævende. Det kan blive svært at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft på ældre-, handicap- og socialpsykiatriområdet.

Kommunerne får et stadig større ansvar for borgernes sundhed. Skanderborg Kommune skal derfor løfte en stadig større opgave over for de mennesker, som bor her.

Flere elever har brug for et specialtilbud. Andelen af elever i specialtilbud i Skanderborg Kommune har aldrig været højere.

Der er pres på den forebyggende indsats. Skanderborg Kommune oplever en markant stigning i antallet af underretninger på børn- og ungeområdet. Det fører til flere indgribende indsatser, som koster penge.

Flere børn og unge udfordres i forhold til deres mentale trivsel. Det resulterer i fravær fra skolen. Der er behov for at udvikle nye indsatser, som kan forebygge børn og unges skolefravær som følge af mistrivsel.

Vedligehold af skoler og børnehaver. Et stigende børnetal udfordrer de fysiske rammer. Nogle af kommunens skoler er ved at blive for små. Andre trænger til fornyelse.

Brug for opkøb af jord og kapitalindskud til almene boliger. Arbejdet med at skaffe plads til nye borgere og virksomheder kræver strategiske jordopkøb. Og så skal der bruges penge på kapitalindskud til almene boliger.

På handicapområdet bliver opgaverne større og mere komplekse. Det udfordrer medarbejdernes faglige kompetencer, kapaciteten og de fysiske rammer på handicapområdet.

Budgetavis 2020 udgives af Skanderborg Kommune. Avisen udkommer som annoncetillæg til Uge-Bladet Skanderborg i uge 25 2019.

Redaktion: Peter Bang Overby og Thomas Larsen (ansv.)

Layout: Line Raben Jørgensen

Billeder: Peter Bang Overby og Thomas Larsen

Illustration: larssamsoe.dk

www.skanderborg.dk